

Baudžiamoji teisė



www.mruni.eu

Baudžiamoji teisė – kas tai?

Baudžiamoji teisė – tai teisės šaka, kuri veikia tik tada, kai kitos teisės šakos nebeveikia. Pavyzdžiui, kai civilinė teisė nebesugeba paveikti žmonių taip, kad jie gerbtų kito asmens nuosavybę, tada pradeda veikti baudžiamoji teisė, kuri nustato, kad už paprastą vagystę galima prarasti laisvę iki 3 metų.

Taigi baudžiamoji teisė yra ta, kuri nustato, ką daryti yra draudžiama (kas laikoma nusikalstama veika) ir kokia atsakomybė už tai gresia. Be to, baudžiamoji teisė yra vienintelė teisės šaka, už kurios numatytų draudimų nesilaikymą yra numatyta laisvės atėmimo bausmė.

Tam, kad valstybės pareigūnai galėtų tinkamai, t.y. užtikrindami žmogaus teises, patraukti kaltus asmenis baudžiamojon atsakomybėn, reikalinga baudžiamojo proceso teisė, kuri nustato visą asmens patraukimo baudžiamojon atsakomybėn tvarką.

Pagrindiniai baudžiamosios teisės šaltiniai yra [baudžiamasis kodeksas](#) ir [baudžiamojo proceso kodeksas](#).



Baudžiamoji teisė – kur taikoma?

Baudžiamoji teisė veikia visada – t.y. atgraso asmenis nuo nusikalstamų veikų darymo. Tačiau realiai ji pradeda veikti tada, kai asmuo padaro nusikaltimą, pavyzdžiui, nužudo kitą žmogų. Tokiu atveju baudžiamąją teisę, laikydamiesi baudžiamojo proceso nuostatų, ima taikyti policijos pareigūnai, prokurorai, advokatai, teisėjai. Policijos pareigūnai tiria nusikalstamą veiką, prokurorai palaiko kaltinimą teisme, advokatai gina tiek teisiamojo, tiek nukentėjusiojo teises baudžiamajame procese, na o teisėjas yra galutinis baudžiamosios teisės taikytojas, kuris turi atsakyti į tris pagrindinius klausimus ir priimti sprendimą:

- Ar teisiamasis padarė nusikalstamą veiką?
- Kokią nusikalstamą veiką padarė?
- Kokią bausmę ar kitą poveikio priemonę jam taikyti?



Baudžiamoji teisė – kodėl ji aktuali?

Baudžiamosios teisės žinios yra aktualios visiems, tame tarpe ir moksleiviams, todėl, kad neretai mes darome dalykus, net neįtardami, kad už tai gresia baudžiamoji atsakomybė, arba nesuvokdami atsakomybės masto. Pavyzdžiui:

- Bet kokios vertės (100 eurų vertės mobilaus telefono ar net 2 eurų vertės kišenpinigių) svetimo daikto atėmimas, panaudojant prievartą (pvz., pasakymas atimant daiktą – „atiduok, nes bus blogai“), gali būti vertinamas kaip plėšimas pagal BK 180 str., už kurį baudžiama net laisvės atėmimu iki 6 metų;
- Neteisėtas tyčinis svetimų sms žinučių ar elektroninių laiškų stebėjimas gali būti baudžiamas pagal BK 166 str. laisvės atėmimu iki 2 metų;
- Už narkotinių medžiagų platinimą (pvz., vienkartinį draugo „pavaišinimą“) yra baudžiama pagal BK 260 str. 1 d. laisvės atėmimu nuo 2 iki 8 metų.



Praktinė situacija (LAT nutartis [2K-P-47/2011](#))

Vienoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (LAT) byloje buvo nagrinėjama byla, kurioje jaunuolis M. B. buvo teisiamas už tai, kad turgavietėje iš tyrimo metu nenustatyto asmens neteisėtai, turėdamas tikslą platinti, už 120 Lt įgijo narkotinės medžiagos — 12 vnt. „Ekstazi“ tablečių, kurias atsigabeno į kaimą, kur naktį neteisėtai jas platino – po tris „Ekstazi“ tabletes duodamas trims savo draugams. Vienam iš draugų pavartojus „Ekstazi“ tablečių, tai sukėlė ūmų apsinuodijimą narkotinėmis medžiagomis ir nuo to šis mirė. Jaunuolis atvežęs draugams narkotikų buvo teisiamas už narkotikų platinimą (BK 260 str. 1 d.) ir neatsargų gyvybės atėmimą (BK 132 str. 1 d.).

Dėl nuteisimo už narkotikų platinimą, teismui abejonių nekilo, tačiau iškilo klausimas – **ar galima jaunuolį teisti už neatsargų gyvybės atėmimą?** Vis dėlto, buvo nuspręsta jį išteisinti dėl neatsargaus gyvybės atėmimo, kaip vienu iš argumentų pabrėžiant, kad nebuvo priežastinio ryšio tarp narkotikų platinimo ir mirties, nes draugas laisva valia pasirinko savo elgesio variantą, pats suvartojo įgytas tabletes, todėl būtent jo paties veiksmai (tablečių vartojimas) ir buvo jo mirtį sukėlusios priežastis.

Tačiau jaunuolis M. B. buvo nuteistas už narkotikų platinimą **laisvės atėmimu ketveriems metams.**



Praktinė situacija (LAT nutartis [2K-351/2012](#))

Vienoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (LAT) byloje buvo nagrinėjama byla, kurioje kaltininkas A. R. pripažintas kaltu dėl vagystės (BK 178 str. 1 d.) už neapdairiai be priežiūros palikto svetimo turto pagrobimą. Kaltinamasis prašė jo veiksmus vertinti kaip radinio pasisavinimą. Tačiau teisėjų kolegija konstatavo, kad degalinėje ant lentynos, esančios po prekystaliu, palikta auksinė grandinė negali būti pripažįstama radiniu ar bešeimininkiu turtu. Kaltininkas, pamatęs ant lentynos svetimą neapdairiai paliktą vertingą daiktą (maišelį su auksine grandine), prieš akis esant degalinės darbuotojui, jo apie tai neinformavo, maišelį paėmė ir išsinešė. Vėliau taip pat nesiėmė jokių veiksmų bandant grąžinti paimtą daiktą savininkui, bet priešingai – paimtą auksinę grandinę jis pardavė jau žinodamas, jog atsirado jos savininkas.

A. R. nuteistas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 178 straipsnio 1 dalį 20 MGL (2 600 Lt) pinigine bauda

